

Ortaokul Öğrencilerinin Dayanışma Kavramına İlişkin Algıları: Metafor Analizi Örneği *

Investigation of the Middle School Students' Perceptions towards Solidarity through Metaphors

Hafize ER-TÜRKÜRESİN**

Enis Harun BAŞER***

Hasan YAPICI****

Received: 22 May 2018

Research Article

Accepted: 14 November 2018

ABSTRACT: The aim of this study is to determine the perceptions of middle school students towards solidarity through metaphors. The research group of the study consists of 260 middle school students who are studying at a middle school located in the city center of Kutahya province in 2017-2018 academic year. The study purposing to reveal the metaphors of middle school students towards solidarity has been carried out by using qualitative research, was designed as a basic qualitative research. In the research where participation depended on voluntariness, 56 survey forms which were out-of-purpose were left out of assessment and the analyses were performed with 204 valid forms. According to the findings obtained, 73 different metaphors towards the concept of solidarity were produced by the students. The metaphors produced were categorized under 4 themes and 2 sub-themes. These are respectively: 1. Share Dependent Solidarity, 2. Cooperation Dependent Solidarity, 3. Solidarity as Fraternity (a. Solidarity as National Fraternity, b. Solidarity as a Community), Solidarity as a Complementary Element (Unity). At the end of the study, it has been concluded that 78.4% of the students are able to explain the concept of solidarity by metaphors and the theme in which the largest number of metaphors were produced is cooperation dependent solidarity.

Keywords: solidarity, metaphor, middle school students.

ÖZ: Bu çalışmanın amacı ortaokul öğrencilerinin dayanışma kavramına ilişkin algılarını metaforlar yoluyla belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim öğretim yılında Kütahya ili merkez ilçesinde bir ortaokulda öğrenim gören 260 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Ortaokul öğrencilerinin dayanışma kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları ortaya koymayı amaçlayan bu araştırma, temel nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Katılımın gönüllülük esasına dayandığı çalışmada, amacına uygun olmayan 56 anket formu değerlendirme dışı bırakılmış ve 204 geçerli form üzerinden analizler yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre dayanışma kavramına yönelik öğrenciler tarafından 73 farklı metafor üretilmektedir. Üretilen metaforlar 4 tema ve 2 alt tema altında kategorize edilmiştir. Bunlar sırasıyla; 1. Paylaşımaya Bağlı Dayanışma, 2. Yardımlaşmaya Bağlı Dayanışma, 3. Birlik ve Beraberlik Olarak Dayanışma, (a. Milli Birlik ve Beraberlik Olarak Dayanışma, b. Topluluk Olarak Dayanışma), 4. Tamamlayıcı Unsurlar (Bütünlük) Olarak Dayanışmadır. Çalışma sonunda öğrencilerin %78.4 ünün dayanışma kavramını metaforlar yoluyla açıklayabildiği, en çok metafor üretilen temanın yardımlaşmaya bağlı dayanışma teması olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: dayanışma, metafor, ortaokul öğrencisi.

* This study was presented as an oral presentation at International Science and Education Congress (2018).

** Corresponding Author: Res. Asst. Dr., Dumlupınar University, Kütahya, Turkey, hafize.er@dpu.edu.tr

*** Res. Asst., Dumlupınar University, Kütahya, Turkey, enisharunbaser@gmail.com

**** Res. Asst., Dumlupınar University, Kütahya, Turkey, hasan.yapici@dpu.edu.tr

Citation Information

Er-Türküresin H., Başer, E. H., & Yapıcı, H. (2018). Ortaokul öğrencilerinin dayanışma kavramına ilişkin algıları: Metafor analizi örneği. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi [Journal of Theoretical Educational Science]*, UBEK-2018, 61-80.

Giriş

Toplum düzeninin sağlanmasında ve bireylerin bir arada huzurla yaşamasına aracılık eden değer eğitimi günümüzde verilen önem artmıştır. Değer eğitiminin amacı, insanların doğuştan getirdiği iyi tarafı ortaya çıkarmak, bireyi ve toplumu kötü ahlaktan korumak ve kurtarmak bunun yanında iyi ahlakla donatmak ve devamını sağlamaktır (Aydın & Gürler, 2014). Değerlerin nitelikleri hakkında çeşitli düşünceler olsa da hemen herkes değerlerin bir sonraki nesle kazandırılması gerektiği düşüncesinde hemfikirdir (Tozlu, 1992). Değerler; herhangi bir şeyin arzu edilip edilemeyeceğini gösteren inançlardır (Güngör, 1993). Değerler, eylemlerin iyi veya kötü olduğuna karar verebilmeyi sağlayan standartlardan oluşur ve davranışlara rehberlik edip, davranışlar üzerinde düzenleyici bir rol üstlenir (Halstead & Taylor, 2000). Türk Dil Kurumu'nun (2018) tanımına göre değer; bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet; bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünüdür. Genel olarak bakıldığında değerler, toplumun birlik ve beraberliğinin temin edilmesinde ve sürekliliğin sağlanmasında önemli roller oynayan ilke ve inançlar olarak görülebilir (Kızılcelik & Erjem, 1996). Diğer bir deyişle değerler, ortak bir bağlam içerisinde insanların benzer anlayışlarla birbirlerine karşı davranışlarını düzenleyen toplumu bir arada tutan yapı taşlarından biridir.

Birey ve toplum ilişkilerinin varlığı ve sürekliliğinde bir ölçüt olan, birey ve toplumun aynası işlevi görerek içerisinde var olduğu toplumu tanımaya olanak sağlayan değerler, davranışları şekillendirip yönlendirme gücüne sahiptir (Yeşil & Aydın, 2007). Davranışlar üzerinde büyük etkisi olan değerleri incelemek bazı durumlarda doğrudan davranış ve tutumları incelemekten daha işlevsel olabilmektedir. Bu durum insan davranışları ve tutumlarının daha net anlaşılabilmesi için değer araştırmalarının önemli olduğunu göstermektedir (Yapıcı & Zengin, 2003). Değerler yaşantılar yoluyla bir nesilden diğerine aktarılarak varlıklarını sürdürürler (Yeşil & Aydın, 2007). Bir değere diğer insanlar tarafından verilen önem ne kadar yüksek olursa o değer bireylerdeki etkisi de benzer şekilde fazla olur. Dolayısıyla değerlerin kazanılmasında sosyal desteğin ve çevrenin önemi büyüktür (Sarı, 2005). Zorunlu eğitim kapsamında erken dönemlerde zamanımızın büyük bir bölümünü geçirdiğimiz eğitim kurumları ise bahsi geçen sosyal destek ve çevre bağlamında değer kazanımında diğer unsurlara (aile, medya vb.) nazaran daha ön planda yer almaktadır. Bu bağlamda erken dönemlerden itibaren çocuğun hayatında önemli bir yer kaplayan eğitim kurumları hem müfredata bağlı olarak planlı, programlı ve sistematik şekilde değer eğitimi verilmesi hem de kendi içerisinde belirli bir sistemi olan bir yaşam alanı olması bakımından değer kazanımında önemli işlevi olan kurumların başında gelmektedir.

İlkokul ve ortaokul düzeyinde değer eğitiminin verildiği derslerden birisi Sosyal Bilgiler dersi. Diğer derslere kıyasla Sosyal Bilgiler dersinde değer eğitime ayrıntılı bir şekilde değinilmiştir (Akbaş, 2006). Balcı ve Yelken'in (2015) yaptığı araştırma sonucuna göre öğretmenler değer eğitime en çok Sosyal Bilgiler dersinde değindiklerini belirtmişlerdir. Milli Eğitim Bakanlığı (2018) programına göre de Sosyal Bilgiler dersinde milli, manevi, insani ve evrensel değerlerin tanınması, benimsenmesi ve öğrencilerin bu değerleri özümseyerek davranışlarına yansıtması beklenilmektedir. Kurtdede-Fidan'ın (2013) yaptığı araştırma kapsamında öğretmen görüşlerine göre Sosyal Bilgiler dersinde en çok insani değerler (yardımlaşma, hoşgörü, öfke kontrolü,

sabır, saygı gibi) kazandırılmaktadır. Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilere kazandırılması beklenen ve öğretmen görüşlerine göre de en çok kazandırılan insani değerlerden biri dayanışmadır (Tay & Yıldırım, 2009). Dayanışma, bir grubun veya toplumun ortak standartlar, ilgi ve amaçlar temelinde bir birlik olarak hareket etmesi olarak tanımlanabilir (Merriam-Webster, 2018). TDK'ya (2018) göre bir topluluğu oluşturanların duygu, düşünce ve ortak çıkarlarda birbirlerine karşılıklı bağlanması olarak tanımlanmıştır. Durkheim'a göre toplum sürekliliğinin sağlanması için dayanışmaya ihtiyaç duyulmaktadır (Durkheim & Foucannet, 1950). Bu anlamda toplumsal birlikteliğin sağlanması ve toplumsal ilişkilerin sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi noktasında dayanışma öne çıkan değerlerin başında gelmektedir. Literatürde doğrudan veya dolaylı olarak dayanışma ile ilgili araştırmalar mevcut olsa da mevcut programlarda kazandırılması düşünülen dayanışma değeriyle ilgili yeteri kadar araştırmaya rastlanmamıştır (Ersoy, 2010; Kılcan & Akbaba, 2018; Méndez & García, 2012; Nieto, 2006; Nordkvelle, 1991).

Değer eğitiminde değerlerin anlamları açık hale getirilmeli ve bireyin değerleri alma düzeyinden kişiselleştirme düzeyine kadar nasıl algıladıkları net olarak ifade edilmelidir ve bu algının ortaya çıkarılmasında metaforlar önemlidir (Kurnaz, Çiftci, & Karapazar, 2013). Bu yönüyle araştırma da olduğu gibi literatürde öğrencilerin değer algılarını metaforlar yoluyla ortaya çıkarmaya çalışan çok sayıda çalışma bulunmaktadır (Çelikkaya & Seyhan, 2017; Kılcan & Akbaba, 2018; Ulu-Kalın & Koçoğlu, 2017). Ortaokul düzeyinde öğrencilere dayanışma değeriyle ilgili kazanımlar verilmeden önce öğrencilerin bu kavrama yönelik algılarını belirlemek önemlidir. Bu algının ortaya çıkarılmasında önemli kabul edilen metaforlar öğrencilerin duygularını, düşüncelerini ve inançlarını yansıtmaktadır. Metaforlar karmaşık durum ve olguları açıklamak için kullanılacak bir tekniktir (Ocak & Gündüz, 2006; De Guerrero & Villamil, 2002). Metafor, hakkında az bilgiye sahip olunan bir durumu, fenomeni, olayı veya eylemi daha çok bilinen bir başka durum veya fenomenle tanımlamaya, açıklamaya veya yorumlamaya çalışmak olarak tanımlanabilir (Botha, 2009). Metaforlar, son yıllarda eğitimin farklı alanlarında kullanılmaya başlanmış ve ilgi merkezi haline gelmiştir (Botha, 2009; Çelikten, 2006). Eğitimde özellikle kimi kavramlara ilişkin varsayımları ortaya çıkarmada ve açıklamada metaforlardan yararlanılmaktadır. Ortaokul düzeyinde eğitim gören öğrencilerin yaş ve gelişim düzeyleri göz önüne alındığında, soyut ve karmaşık bir yapıya sahip bir değer olan dayanışma değerinin metaforlar yoluyla incelenmesiyle elde edilecek verinin hem zengin hem de daha açıklayıcı olacağı düşünülmektedir.

Bu bağlamda araştırmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin dayanışma algısını metaforlar yoluyla belirlemektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- Ortaokul öğrencilerinin dayanışma kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar nelerdir?
- Ortaokul öğrencileri tarafından ortaya konan metaforların ortak özellikleri bakımından toplandığı kategoriler nelerdir?

Yöntem

Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan temel nitel araştırma deseniyle gerçekleştirilen bu çalışmada, nitel araştırma geleneği çerçevesinde veri analizi gerçekleştirilmiştir. Tüm disiplinlerde kullanılan temel nitel araştırma deseninde, bireylerin yaşadıkları olayları yorumlamaları ve oluştukları deneyimlere ne anlam kattıkları üzerinde odaklanılmaktadır (Merriam, 2009). Nitel araştırmalarda, metaforların veri toplama aracı olarak kullanılabilmesi ve kavramlar yoluyla zengin bulgulara ulaşılabileceği bilinmektedir (Patton, 1997; Yıldırım & Şimşek, 2011). Bu doğrultuda çalışmada ortaokul öğrencilerinin dayanışma kavramına ilişkin algısını betimlemek için temel nitel araştırma deseninden faydalanılmıştır. Öğrencilerin bu algısını ortaya çıkarmada bir anket formu kullanılmış olması bu desenin tercih edilmesinin nedenlerinden biridir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Kütahya ili merkez ilçesinde bir ortaokulda öğrenim gören 260 öğrenci oluşturmaktadır. 260 öğrencinin 75'i 5. sınıf, 83'ü 6. sınıf, 54'ü 7. sınıf ve 48'i 8. sınıfta öğrenim görmektedir. Öğrencilerden 148'i kız, 112'si ise erkektir (Tablo 1). Araştırmaya katılan öğrencilerin belirlenmesinde amaçlı örneklem yöntemlerinden, ölçüt örneklem yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar doğası gereği, çalışılan konu ve ulaşılan sonuçlar duruma özgüdür ve bu nedenle katılımcılar amaçlı örneklem yöntemiyle belirlenmektedir (Creswell, 2005). Ayrıca amaçlı örneklem yöntemi kullanıldığında fazlaca bilgiye sahip olduğu düşünülen durumları derinlemesine çalışmak mümkündür (Patton, 1997). Ölçüt örneklem yöntemindeki temel amaç ise, araştırmacı tarafından belirlenmiş ve bir dizi ölçütü karşılayan durumları çalışmaktır (Yıldırım & Şimşek, 2011). Çalışmada örneklem yönteminin belirlenmesinde kullanılan ölçütler; dayanışma değerinin Sosyal Bilgiler dersinde doğrudan öğretilecek değerler arasında yer alması ve 5., 6., 7. ve 8. sınıf seviyesinde Sosyal Bilgiler dersinde öğretiliyor olması ve gönüllülüktür.

Tablo 1

Katılımcıların Özellikleri

Öğrenim Görülen Sınıf	Kız	Erkek	Toplam
5. Sınıf	52	23	75
6. Sınıf	33	50	83
7. Sınıf	31	23	54
8. Sınıf	32	16	48
Toplam	148	112	260

Verilerin Toplanması ve Analizi

Ortaokul öğrencilerinin dayanışma kavramına ilişkin algılarını metaforlar yoluyla belirleme aşamasında öncelikle, iki bölümden oluşan bir anket formu hazırlanmıştır. İlk bölümde öğrencilere ait demografik bilgiler yer alırken, ikinci

bölümde öğrencilerden “Dayanışma.....gibidir; çünkü.....” ifadesini tamamlamaları istenmiştir. Öğrencilerin boş bırakılan bölümlere ait getirmiş oldukları açıklamalar, araştırmanın veri kaynağını oluşturmaktadır. Araştırmada, öğrencilerin belirtmiş oldukları metaforlar içerik analizi tekniğiyle analiz edilmiştir. İçerik analizinde temel amaç birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde biraya getirmek ve toplanan verileri açıklayabilecek ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım & Şimşek, 2011). Ortaokul öğrencilerinin dayanışma kavramına ilişkin algılarını metaforlar yoluyla belirlenmesinde 5 aşama izlenmiştir. Bunlar: (1) kodlama ve ayıklama aşaması, (2) örnek metafor imgesi derleme aşaması, (3) kategori geliştirme aşaması, (4) geçerlik ve güvenilirliği sağlama aşaması ve (5) nicel veri analizi için verileri MS Excel programına aktarma aşamasıdır.

Kodlama ve Ayıklama Aşaması: Araştırmanın bu aşamasında öncelikle öğrenciler tarafından üretilen metaforlar alfabetik sıraya göre geçici olarak listelenmiştir. Bunun için öğrencilerin oluşturdukları metaforlar tek tek okunarak geçerli bir metafor üretip üretmediğine bakılmıştır. Bu aşamada, öğrenciler tarafından boş bırakılan kağıtlar (n=3), metafor belirtmeyip öğrencilerin duygularını içeren ifadeler (n=10) ve üretilen metafora ilişkin uygun açıklamanın yapılmadığı örnekler (n=43) ayıklanarak 56 öğrenciye ait anket formu araştırmadan çıkarılmıştır.

Örnek Metafor İmgesi Derleme Aşaması: Kodlama aşamasında alfabetik sıraya göre dizilmiş metaforlardan 56 tanesi ayıklandıktan sonra 204 anket formu değerlendirilmiş ve öğrencilerin 73 farklı metafor ürettiği görülmüştür. Bu aşamada metaforlar tekrar gözden geçirilerek okunmuş ve listelenmiştir. Dayanışma kavramına ilişkin üretilen metaforlardan onu en iyi temsil ettiği düşünülen örnek metafor listesi oluşturmuştur. Bu liste metaforların tema ve alt tema altında toplanması aşamasında ve veri analizi aşamasında kullanmak üzere derlenmiştir.

Kategori Geliştirme Aşaması: Bu aşamada öğrencilerin “dayanışma” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar sahip oldukları benzerlikleri bakımından incelenmiştir. Daha önceki işlem basamağında kullanılan örnek metafor listesine bakılarak, metaforlar konusu ve kaynağı arasındaki ilişkiye bakılarak gruplandırılmıştır. Yapılan gruplandırma sonucu metaforlar 4 tema, 2 alt tema altında toplanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması: Geçerlik, ölçme sonuçlarının amaçlanan ölçmeyi gerçekleştirebilme derecesi, güvenilirlik ise ölçme sonuçlarının tesadüfi hatalardan arınık olabilmesidir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel 2014; Turgut, 1990). Araştırmada geçerlik ve güvenilirliği sağlayabilmek için inandırıcılık, transfer edilebilirlik ve bunun gibi unsurlara dikkat edilmiştir. Bu kapsamda toplanan verilerin ayrıntılı bir şekilde rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması nitel bir araştırmada geçerliğin önemli ölçütleri arasında yer almaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2011). Bu sebeple katılımcı ifadeleri, doğrudan alıntılarla okuyucuya sunulmuş, transfer edilebilirlik ölçütünü sağlamak için ayrıntılı betimleme yoluna gidilmiştir.

Ayrıca araştırmanın geçerlilik çalışmaları kapsamında veri analiz süreci açıklanarak öğrencilerin ifade ettiği 73 metaforun tamamı incelenmiş ve doğrudan alıntılar yapılmıştır. Metaforlar ortak özelliklerine göre gruplandırılarak temalar belirlenmiştir. Oluşturulan temaların birbiri içindeki uyumu ve metaforların yer aldığı temayı temsil edip etmediği, uygun temaların belirlenip belirlenmediği konusunda iki uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Uzmanların görüşleri doğrultusunda temalar ve

temaların altındaki kodlar yeniden gözden geçirilmiştir. Araştırmanın güvenilirliği Miles ve Huberman'ın (1994) formülü ile hesaplanmıştır. Miles ve Huberman'ın (1994) Güvenirlik Formülü = Görüş birliği / (Görüş birliği + Görüş ayrılığı) = 72/ 72+ 1 = 0,98. Formülden elde edilen sonuç doğrultusunda; uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasında %98 oranında bir uzlaşma (güvenirlik) sağlandığı görülmektedir. Miles ve Huberman (1994) güvenilirlik sonucunun %70'in üzerinde çıkmasının araştırmanın güvenilirliği için geçerli bir oran olduğunu; Saban (2008) ise nitel çalışmalarda, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun %90 ve üzeri olması istenilen güvenilirliğin sağlandığının göstergesi olduğunu ifade etmektedir.

Nicel Veri Analizi İçin Verileri MS Excel Programına Aktarma Aşaması: Toplam 206 öğrenciden toplanan 73 farklı metafor belirlendikten sonra, öğrencilerin demografik bilgileri ve ürettikleri metaforlar MS Excel programına aktarılmıştır. Sonraki aşamada oluşturulan 4 tema ve 2 alt temaya ait metafor sayıları (f) ve yüzdeleri (%), cinsiyet ve sınıf değişkenine göre tema ve alt temalara ait sayı ve yüzdeler ve geçersiz metaforların sınıf seviyesine göre sayı (f) ve yüzdelerine (%) yer verilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde ilk olarak, araştırmaya katılan öğrenciler tarafından üretilen metaforlar genel bir tabloda sunulmuş, sonrasında geliştirilen 4 tema ve 2 alt temaya ait metaforlar (Şekil 1), örnek metafor imgeleriyle desteklenerek anlatılmıştır. Son olarak; geçersiz metaforların sınıf seviyesine göre frekans (f) ve yüzdelerine (%) yer verilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen metaforlar Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2'ye göre öğrencilerin dayanışma kavramına ilişkin 73 geçerli metafor ürettikleri görülmektedir. Alfabetik sıra gözetilerek hazırlanan bu metaforlardan bazıları (karınca (f=24), aile (f=15), arı (f=12), 15 Temmuz (f=9) vb.) gibi metaforlardır. Bu metaforlar birden fazla öğrenci tarafından belirtilmiştir. Öğrencilerin ürettikleri metaforlar genel olarak incelendiğinde daha çok dayanışmayı kişi sayısı ile ilişkilendirdikleri görülmektedir.

Öğrencilerin dayanışma kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar sırasıyla “Paylaşımaya Bağlı Olarak Dayanışma”, “Yardımlaşmaya Bağlı Olarak Dayanışma”, “Birlik ve Beraberlik Olarak Dayanışma: Milli Birlik ve Beraberlik Olarak Dayanışma, Topluluk Olarak Dayanışma”, “Bütünlük Olarak Dayanışma” olarak gruplandırılmıştır.

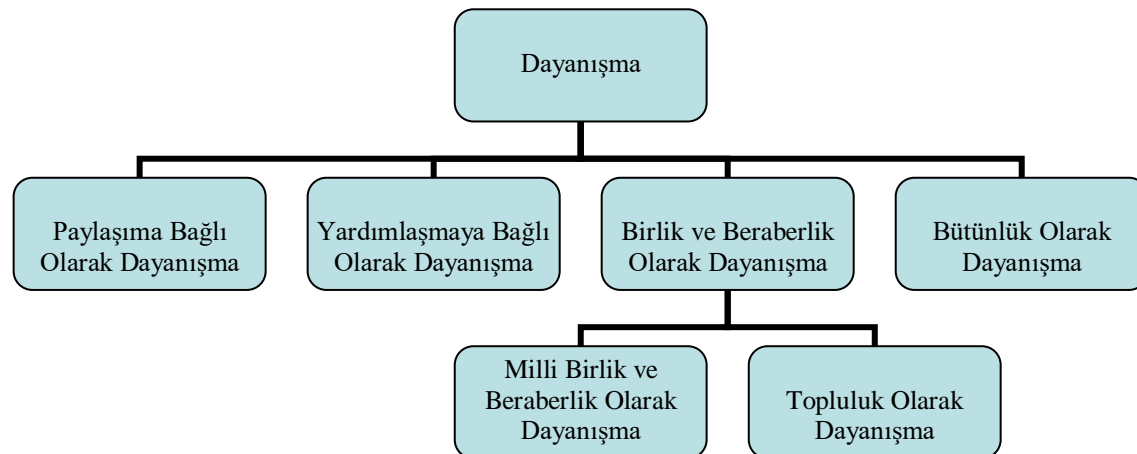
Tablo 2

Öğrencilerin Dayanışma Kavramına Yükladıkları Metaforlar

No	Metafor	f	No	Metafor	f	No	Metafor	f
1	Afrin	4	26	Hayvan	4	51	Polis	1
2	Ağaç	8	27	İglo	1	52	Portakal	1
3	Aile	15	28	İnek	1	53	Resim	3
4	Akıllı	4	29	İp	2	54	Savaş	3
5	Arı	12	30	Jenga	1	55	Sınıf	6
6	Arkadaş	7	31	Kalem	2	56	Sıra	1
7	Ayakkabı	2	32	Kardeş	7	57	Silah	1
8	Baba-amca	1	33	Karınca	24	58	Sopa	1
9	Bina	1	34	Kilit taşı	1	59	Su	1
10	Boncuk	1	35	Kitap	2	60	Tahin-	1
11	Cami	2	36	Koyun	1	61	Tarağın	1
12	Çanakkale	4	37	Kuru boya	1	62	Tarla	1
13	Beyin	1	38	Kuş	3	63	Taş	2
14	Çita	1	39	Lunapark	1	64	Tencere	1
15	Çiçek	3	40	Maç	2	65	Terazi	2
16	Çubuk	1	41	Masa	2	66	Tesbih	1
17	Doğa	1	42	Meslek	1	67	Türk	2
18	El	1	43	Nota	1	68	Türk Milleti	2
19	Elektrik	1	44	Temmuz	9	69	Vatan	2
20	Elma	1	45	Organ	3	70	Vücut	2
21	Ev	4	46	Orman	1	71	Yapboz	3
22	Futbol	3	47	Otobüs	3	72	Yapıştırıcı	3
23	Gitar Teli	3	48	Öğrt.-Öğrenci	1	73	Zincir	2
24	Güneş	1	49	Parmak	1			
25	Hastane	3	50	Pastane	1			

Toplam: 204

Şekil 1. Dayanışma Kavramına İlişkin Oluşturulan Tema ve Alt Temalar

Paylaşımaya Bağlı Olarak Dayanışma

Öğrencilerin oluştukları metaforlardan 22'si paylaşımaya bağlı olarak dayanışma kategorisi altında toplanmıştır. Bu kategori altında üretilen metaforlar Tablo 3'teki gibidir.

Tablo 3

Paylaşımaya Bağlı Olarak Dayanışma

Metafor	f	Metafor	f	Metafor	f	Metafor	f	Metafor	f
Akıllı tahta	4	Cami	2	Elma	1	Güneş	1	İnek	1
Kuru boya	1	Lunapark	1	Pastane	1	Otobüs	3	Sınıf	6
Yemek	1								
Toplam	22								

Öğrencilerin belirttikleri metaforlar doğrultusunda oluşturulan kategorilerden ilki "Paylaşımaya Bağlı Olarak Dayanışma" dır. Bu kategori altında en çok yinelenen metaforlar sınıf ($f=6$), akıllı tahta ($f=4$), cami ($f=2$) ve otobüs ($f=3$) şeklindedir. Öğrencilerin belirttikleri metaforlara ilişkin doğrudan alıntılar aşağıdaki gibidir:

- “Dayanışma akıllı tahta gibidir; çünkü akıllı tahtayı herkes kullanıyor, paylaşıyor.” (Ö53)
- “Dayanışma cami gibidir; çünkü onun içine girip onu beraber kullanıyorlar.” (Ö101)
- “Dayanışma otobüs gibidir; çünkü herkes kullanır.” (Ö8)
- “Dayanışma elmaya benzetirdim; çünkü elmayı paylaşırız. Mesela 4 kardeş bir tane elmayı 4 parçaya bölüp yerler. Böylece dayanışma olur.” (Ö128)
- “Dayanışma bence güneş gibidir; çünkü önce kendini sonra hepimizi ısıtır.” (Ö114)
- “Dayanışma bence inek gibidir; çünkü o süt yapınca onun sütünden herkes faydalanabiliyor.” (Ö111)
- “Dayanışma bence kuru boya gibidir; çünkü biz arkadaşımınla kuru boyalarımızı birlikte kullanıyoruz.” (Ö96)
- “Dayanışma lunapark gibidir; çünkü lunaparktaki kaydıraqlara her çocuk binebiliyor.” (Ö62)
- “Dayanışma pastane gibidir; çünkü pastanede herkes pasta yiyebilir.” (Ö96)
- “Dayanışma otobüs gibidir; çünkü herkes kullanır.” (Ö7)
- “Dayanışma sınıf gibidir; çünkü herkes paylaşıyor, kullanıyor.” (Ö69)
- “Dayanışma bir tencere yemek gibidir; çünkü bir tencere yemeği 4 kişilik ailemle paylaşıyorum.” (Ö109)

Yardımlaşmaya Bağlı Olarak Dayanışma

Öğrencilerin yardımlaşmaya bağlı olarak dayanışma kategorisiyle ilişkili olarak ürettikleri toplam metafor sayısı 59'dur. Öğrencilerin belirttikleri metaforlar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4'e bakıldığında bu kategori altında öğrencilerin en çok yineledikleri metaforlar sırasıyla karınca ($f=24$), ağaç ($f=8$), arkadaş ($f=7$), kardeş ($f=7$) ve hayvan ($f=4$) şeklindedir. Aşağıda bu kategori altında üretilen metaforlara ilişkin doğrudan alıntılar yer almaktadır.

Tablo 4

Yardımlaşmaya Bağlı Olarak Dayanışma

Metafor	f	Metafor	f	Metafor	f	Metafor	f	Metafor	f
Ağaç	8	Arkadaş	7	Baba ve Amca	1	Çiçek	3	Hastane	3
Hayvan	4	Kardeş	7	Karınca	24	Orman	1	Polis	1
Toplam	59								

“Dayanışma karınca gibidir; çünkü karıncalar bir arada yaşadıkları için hep dayanışma içindedir. Mesela karıncalar kış için erzak hazırlarlar ve bunları tek kişi yapamaz. O yüzden dayanışma içindedirler.”(Ö41)

“Dayanışma ağaç gibidir; çünkü ağaçlar her birlikte bize temiz hava üretiliyorlar.”(Ö194)

“Dayanışma arkadaş gibidir; çünkü ben bir çanta kaldırmaya çalıştım ama kaldıramadım. Bir arkadaşım gelip bana yardım etti ve ben o çantayı kaldırdım. Arkadaşım ile dayanışma yapmış olduk.”(Ö119)

“Dayanışma kardeş gibidir; çünkü birimizin meselesi olduğunda onun yardımına koşarız ve arkasında dururuz ve yeri geldiğinde ağlarız, yeri geldiğinde güleriz. İşte budur dayanışma.”(Ö9)

“Dayanışma hayvan gibidir; çünkü onlar konuşmayı bilmiyor. Bir kediyi bir köpek sıkıştırırsa onu arkadaşı kurtarır.”(Ö110)

“Dayanışma çiçek gibidir; çünkü onu sularsan ona yardım edersen filiz açar işte bu yüzden.”(Ö103)

“Dayanışma hastane gibidir; çünkü hastanede hastalara yardım ederiz”. (Ö237)

“Dayanışma orman gibidir; çünkü ağaçlar meyve yapıp ormanın içindeki hayvanların karnını doyuruyor.” (Ö174)

“Dayanışma polis gibidir; çünkü polis her şeyde yardıma gelir. Mesela hırsızlık olduğunda hemen polis yardıma gelir.” (Ö121)

Birlik ve Beraberlik Olarak Dayanışma

Öğrencilerin bu kategori altında belirttikleri metaforlar kendi içinde “*Milli Birlik ve Beraberlik Olarak Dayanışma*” ve “*Topluluk Olarak Dayanışma*” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu kategori altında öğrenciler tarafından oluşturulan metafor sayısı ise 71’dir.

Milli birlik ve beraberlik olarak dayanışma. Milli Birlik ve Beraberlik alt kategorisi altında öğrenciler tarafından oluşturulan toplam metafor sayısı 25 dir. Öğrencilerin bu kategori altında öğrencilerin ürettikleri metaforlar Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5

Milli Birlik ve Beraberlik Olarak Dayanışma

Metafor	f	Metafor	f	Metafor	f	Metafor	f	Metafor	f
Afrin	4	Çanakkale	4	15 Temmuz	9	Savaş	3	Silah	1
Türk Milleti	2	Vatan	2						
Toplam	25								

Öğrencilerin belirttikleri metaforlar doğrultusunda oluşturulan kategorilerden bir diğeri “*Milli Birlik ve Beraberlik Olarak Dayanışma*”dır. Bu kategori altında öğrenciler

tarafından en çok yinelenen metaforlar 15 Temmuz ($f=9$), Afrin ($f=4$) ve Çanakkale ($f=4$)'dir. Aşağıda öğrencilere ait doğrudan alıntılara yer verilmiştir:

“Dayanışma 15 Temmuz gibidir; çünkü 15 Temmuzda kimse rahat rahat oturmadı. Herkes elinden geldiğince direndi. Yüzlerce şehit verdik. Bir ölür bin diriliriz.”(Ö19)

“Dayanışma Afrin gibidir; çünkü askerlerimizin dayanışması olmasaydı şehir terörden kurtulamazdı.” (Ö35)

“Dayanışma Çanakkale gibidir; çünkü Çanakkale savaşında herkes dayanışma içindeydi. Herkes birbirine genç, yaşlı yardım ediyordu. Bu sayede Çanakkale savaşı kazanıldı. Bu yüzden dayanışma deyince benim aklıma Çanakkale savaşı gelir.” (Ö29)

“Dayanışma silah gibidir; çünkü savaşlarda biri şehit olunca onun yerine gelene verilir.”(Ö75)

“Dayanışma savaş gibidir; çünkü savaşta herkes birbirine yardım edip ülkeyi kurtarır.” (Ö73)

“Dayanışma Türk Milleti gibidir; çünkü Türk Milletinin dayanışma ile başaramayacağı iş, yenemeyeceği ordu, şehitlerimizin kanı ile sulanmış sancak haricinde indiremeyeceği bayrak yoktur.” (Ö215)

“Dayanışma vatan gibidir; çünkü bir kişi olsa bu vatanımızı asla kurtaramaz ama bin kişi olsalar bu güzel Türkiye'mizi kimselerin ellerine vermezler.” (Ö85)

Topluluk olarak dayanışma. Topluluk olarak dayanışma kategorisi altında öğrenciler tarafından oluşturulan toplam metafor sayısı 47'dir. Bu alt kategoriye bağlı olarak belirtilen metaforlar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

Topluluk Olarak Dayanışma

Metafor	<i>f</i>	Metafor	<i>f</i>	Metafor	<i>f</i>	Metafor	<i>f</i>	Metafor	<i>f</i>
Aile	15	Arı	12	Çita	1	Çubuk	1	El	1
İp	2	Koyun	1	Kuş	3	Meslek	1	Parmak	1
Tarağın dişleri	1	Tarla	1	Taş	2	Yapıştırıcı	3	Zincir	2
Toplam	47								

Tablo 6'ya göre öğrencilerin bu alt kategori altında en çok belirttikleri metaforlar sırasıyla aile ($f=15$), arı ($f=12$), yapıştırıcı ($f=3$) ve kuş ($f=3$) şeklindedir. Öğrencilerin bu alt kategori altında nitelendirdikleri metaforlara ait doğrudan alıntılar ise aşağıdaki gibidir:

“Dayanışma aile gibidir; çünkü ailede bir kişi değil birden fazla kişi vardır ve beraber hareket ederler.” (Ö97)

“Dayanışma arı gibidir; çünkü arılar polen toplamaya beraber gider. Kovanlarına saldırı olursa hep birlikte saldırır.” (Ö140)

“Dayanışma çita gibidir; çünkü çitalar sürü halinde avlanır ve avlarını birlikte yakalarlar.” (Ö167)

“Dayanışma çubuk gibidir; çünkü bir çubuk kolay kırılır ancak birçok çubuk bir araya gelirse kırılması zor olur.” (Ö225)

“Dayanışma el gibidir; çünkü nasıl bir el 5 parmandan oluşursa dayanışma da bütünlük ister.” (Ö47)

“Dayanışma ip gibidir; çünkü bir ip kolay kopar ancak birçok ip bir araya gelerek koymaz.” (Ö247)

“Dayanışma koyun gibidir; çünkü sürüler nasıl ayrılmazsa tek başına da dayanışma

olmaz.” (Ö152)

“Dayanışma kuş gibidir; çünkü kış olunca hep beraber sürüce göç ediyorlar. Yuvalarını beraber yapıyorlar. Yemeklerini beraber topluyorlar. Onlar hep sürüce dolaşıyorlar.” (Ö159)

“Dayanışma meslek gibidir; çünkü Bir doktor ekmeğini yapamaz, tarlasını biçemez, eşyasını yapamaz ama dayanışma olduğu için doktor tedavi yapar. Fırıncı ekmeği yapar, çiftçi tarlasını biçer, marangoz eşyasını yapar. Eğer dayanışma olmasaydı bu dünyada yaşayamazdık. Bütün işleri yapamayız.”(Ö148)

“Dayanışma parmak gibidir; çünkü Bir parmağınla hiçbir şey yapamazsın ama 2 parmakla 5 parmakla yapabilirsin herşeyi. Unutma bir elin nesi var iki elin sesi var.” (Ö223)

“Dayanışma tarağın dişleri gibidir; çünkü herkes kim olduğunu hangi konumda olduğunu umursamadan tek bir amaç doğrultusunda birleşiyor.” (Ö211)

“Dayanışma tarla gibidir; çünkü bir tarlayı yapmak için el birliği gerekir. Dayanışma içinde el birliği gerekir. Eğer tarlayı yapmak için tek başına çalışırsan tarla daha az verim verir. Ama daha çok kişi ile çalışırsan daha çok verim verir. Dayanışma da sadece kendin için çabalarsa kimse sana güvenmez ama arkadaşlarımız için yaparsak arkadaşlarımız bize güvenir.” (Ö78)

“Dayanışma taş gibidir; çünkü taşlarda insanlar gibi bir arada durur.” (Ö168)

“Dayanışma yapıştırıcı gibidir; çünkü parçaları bir araya getirdiği gibi insanları bir araya getirir.” (Ö249)

“Dayanışma zincir gibidir; çünkü zincirin dişleri gibi bir aradayken koparmak zordur.” (Ö231)

Tamamlayıcı unsur (bütünlük) olarak dayanışma. Öğrencilerin belirttikleri metaforlar doğrultusunda oluşturulan kategorilerden sonuncusu “*Tamamlayıcı Unsur (Bütünlük) Olarak Dayanışma*”dır. Toplam 50 metafor üretilen bu kategoriye ait oluşturulan metaforlar Tablo 7’deki gibidir:

Tablo 7

Tamamlayıcı Unsur (Bütünlük) Olarak Dayanışma

Metafor	f	Metafor	f	Metafor	f	Metafor	f	Metafor	f
Yapboz	3	Ayakkabı	2	Beyin	1	Bina	1	Boncuk	1
Elektrik	1	Ev	4	Futbol Takımı	3	Gitar Teli	3	Jenga	1
İglo	1	Kalem-silgi	2	Kilit Taşı	1	Kitap	2	Maç	2
Masa	2	Nota	1	Organ	3	Öğrenci-Öğretmen	1	Portakal	1
Resim	3	Sıra	1	Sopa	1	Su	1	Terazi	2
Türk Bayrağı	2	Vücut	2	Tahin-Pekmez	1	Tespah	1		
Toplam	50								

Tablo 7’e göre bu kategori altında öğrenciler tarafından en çok oluşturulan metaforlar sırasıyla ayakkabı ($f=2$), ev ($f=3$), futbol ($f=3$), gitar teli ($f=3$), resim ($f=3$), organ ($f=3$) ve yapboz ($f=3$) şeklindedir. Aşağıda tamamlayıcı unsur (bütünlük) olarak dayanışma kategorisi altında gösterilen metaforlara ait doğrudan alıntılar yer almaktadır.

“Çünkü yapbozun tek bir parçasından bir yapboz oluşmaz. Ama yapbozun her parçasından ortaya bir resim çıkar. Mesela insanlarda 1 tek kişi ile dayanışma olmaz. Ama bir topluluktan dayanışma olur. Ben de bu yüzden yapbozu dayanışmaya benzettim.” (Ö86)

“Dayanışma ayakkabı gibidir; çünkü bir teki olmazsa olmaz ve ikisi birbirine bağlıdır.” (Ö10)

“Dayanışma beyin gibidir; beyin olmadan nasıl insan vücudu yarım kalırsa dayanışma da

öyledir.” (Ö11)

“Dayanışma bina gibidir; çünkü binanın altı gitse bina yıkılır, çatısı olmasa yağmur falan dolar veya ortasından yıkılsa dayanışma da böyle birşeydir. Malzeme eksik olursa bina dayanıksız olur. Dayanışma da böyledir.” (Ö80)

“Dayanışma çocuk gibidir; çünkü boncukları birleşip bir bileklik oluşur ve hep birlikte olurlar, bir boncuk koparsa diğerleri de dağılır.” (Ö184)

“Dayanışma elektrik devresi gibidir; çünkü bir ampul tek başına yanmaz veya bir pil tek başına bir işe yaramaz. Kablolar bir yere bağlanmadığı sürece o da bir işe yaramaz.” (Ö77)

“Dayanışma ev gibidir; çünkü bir evin duvarları tuğladan oluşur. O tuğlalar teker teker olduklarında pek işe yaramazlar ama birleştiklerinde bir insana yuva, çocuklara eğitim yuvası ve birçok şeye daha yarar. Yani dayanışma çok önemli bir kavramdır.” (Ö49)

“Dayanışma futbol takımı gibidir; çünkü futbol da 11 kişi bir olup karşı takıma gol atmaya çalışır, dayanışma da böyledir.” (Ö55)

“Dayanışma gitar teli gibidir; çünkü gitarın bir teli bile eksik olsa güzel ses çıkmaz.” (Ö229)

“Dayanışma jenga gibidir; çünkü onun parçaları bir bütündür. Birisini çeksen hepsi dağılır. Dayanışma da bir bütündür. Uyum içindedirler. Eğer bir uyum olmazsa dayanışma diye bir şey kalmaz. İnsanlar böyledir.” (Ö207)

“Dayanışma iglo gibidir; çünkü bir parçası yıkılırsa tamamı yıkılır.” (Ö11)

“Dayanışma kalem-silgi gibidir; çünkü silgi olmasaydı yaptığımız yanlışların üstünü çizerdik ama tam olarak silemezdik. İlla bir iz kalırdı. Silgi kalemin bir dayanağı ve yardımcısıdır.” (Ö221)

“Dayanışma kilit taşı gibidir; çünkü bir araya gelmeden bir bütün oluşturamaz.” (Ö210)

“Dayanışma kitap gibidir; çünkü kitabın her sayfası birbirini tamamlar. Dayanışma da öyledir. Herkes birbirini tamamlar. Kitabın bir sayfası olmazsa o kitap eksik kalır. Dayanışmada da bir kişi eksik olursa dayanışma olmaz.” (Ö83)

“Dayanışma maç gibidir; maçta biri eksik olsa maç yapamazsın, dayanışma da öyledir.” (Ö65)

“Dayanışma masa gibidir; çünkü masanın ayakları olmasa masa çöker. Üstü olmasa masa diye bir şey olmaz. Masa olmasa eşyalarımız düşer. Eşyalarımız düşerse her şey dağılır. Yani dayanışma biterse insanlar dağılır.” (Ö79)

“Dayanışma nota gibidir; çünkü tek bir notayla çok bir şey oluşturulamaz ancak birden çok nota farklı farklı müzikler bulunabilir.” (Ö204)

“Dayanışma organ gibidir; çünkü kalp kan pompalıyor, göz görüyor, mide yiyecekleri depoluyor. Daha bir sürü organımız var ve hepsi farklı bir iş yapıyor. Sadece bir tek organımız olsaydı ve tüm işleri o yaparsa nasıl olurdu, çok yorulurduk ama bir sürü organımız var hepsinin görevi farklı ve hepsi bir düzen içinde. Dayanışma da öyle. Organlarımız bizi ayakta tutmaya çalışıyor. Dayanışmada da bir insanı ayakta tutmak için hep beraber uğraşıyorlar ve ben buna benzettim.”(Ö37)

“Dayanışma öğretmen-öğrenci gibidir; çünkü öğretmen olmasaydı eğer öğrencinin anlamı kalmazdı. Mesela sınavlara giriyoruz. Eğer öğretmenlerimizin bize verdikleri bilgiler, yöntemler ve güven olmasaydı biz öğrenciler yarım kalırdık.”(Ö220)

“Dayanışma portakal gibidir; çünkü portakalın kabuğunu soyduğunda içindekilerin birbirlerine birleşik olduğunu görürüz. Eğer bir portakal tanesi olmasa diğer taneler birbirlerine tutunamazlar.”(Ö199)

“Dayanışma resim gibidir; çünkü ressamın hayal gücünü renkler ile belirtmesi renklerin ahenk içinde yayılması kendilerini en güzel halleri ile sunmaları. Tek bir renk olsaydı ilgi çeker miydi? Gökkuşakları insanın aklını başından alır mıydı? Onu görünce sevinir miydi çocuklar? O renkler olmasaydı sevindirir miydi? Tabiki de sevindirmezdi. Çünkü onların ilgisini çekmezdi.”(Ö88)

“Dayanışma sıra gibidir; çünkü sıranın ayakları olmadan kimse üzerinde oturamaz,

dayanışmada sıra gibi bütünlük gerektirir.” (Ö105)

“Dayanışma sopa gibidir; çünkü 1 tane sopa bir işe yaramaz ve anlamsızdır. Dayanışma da böyle.” (Ö90)

“Dayanışma su gibidir; çünkü o olmazsa hayat olmaz. Dayanışma olmasa insanlık ilişkileri olmaz. Herkes herkese düşman olur.” (Ö116)

“Dayanışma terazi gibidir; çünkü iki kefeyede ihtiyacı vardır. Bir kefe olmadan diğerinin anlamı yoktur.” (Ö39)

“Dayanışma Türk Bayrağı gibidir; çünkü ay ve yıldız ayrılamaz bir bütündür.” (Ö12)

“Dayanışma vücut gibidir; çünkü vücudumuz tüm organları toplayarak bir bütün oluşturur.” (Ö89)

“Dayanışma tahin- pekmez gibidir; çünkü biri olmazsa olmaz. Dayanışma da tek başına olmaz. Mecbur akıl danışıp uygulama yapacak arkadaş lazım.” (Ö13)

“Dayanışma tespih gibidir; çünkü tespihdeki her tane tek başına işimize yaramayabilir ama 99 tane bir araya gelince salavat gibi önem vererek çekebiliriz.” (Ö84)

Geçersiz kabul edilen metaforlar. Araştırmanın bu bölümünde öğrenciler tarafından doğru temellendirilemeyen metaforlara yer verilmiştir. Toplam 56 öğrencinin ifadesi bu kapsamda değerlendirilmiş ve araştırma dışında tutulmuştur. Geçersiz kabul edilen bu metaforların sınıf türüne göre dağılımı aşağıdaki gibidir:

Tablo 8

Geçersiz Kabul Edilen Metaforların Sınıf Seviyesine Göre Dağılımı

Geçersiz Metafor (Sınıf)	f
5. Sınıf	30
6. Sınıf	7
7. Sınıf	2
8. Sınıf	4
Sınıf Belirtmeyen	13
Toplam	56

Tablo 8 incelendiğinde öğrenciler tarafından oluşturulan geçersiz metaforların yarısından fazlasının 5. Sınıf seviyesinde olduğu görülmektedir. Fakat 5. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında doğrudan kazandırılmaya çalışılan değerler arasında dayanışma değeri vardır. (Örneğin; Kültür ve Miras- Kültürel Özelliklerimiz ve Geçmişten Günümüze Ünitesi). Öğrencilerin ürettikleri metaforlara bakıldığında bu yaş grubunda başarılı olamadıkları aşağıdaki ifadelerden anlaşılmaktadır

“Dayanışma yastık gibidir; çünkü dayanırız.” (Ö259)

“Dayanışma deniz gibidir; çünkü deniz kadar güzeldir.” (Ö250)

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Ortaokul öğrencilerinin dayanışma kavramına ilişkin algılarını belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada toplam 73 geçerli metafor üretildiği görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin %78.4’ü dayanışmaya yönelik algılarını metaforlar yoluyla açıklayabilmektedir. Öğrencilerin dayanışma kavramına ilişkin algılarını ortaya çıkaran metaforların tamamı olumlu niteliktedir. Şimşek (2012) tarafından gerçekleştirilen “Değişen Toplumda Değerler ve Eğitimi: Bireysellik ve Dayanışma” adlı çalışmada da öğrencilerin sanılanın aksine dayanışma değerinin korunması

konusunda oldukça bilinçli oldukları ve tutumlarının olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrenciler tarafından üretilen metaforlar 4 kategori, 2 alt kategori altında sınıflandırılmıştır. Bunlar sırasıyla; “Paylaşımına Bağlı Olarak Dayanışma”, “Yardımlaşmaya Bağlı Olarak Dayanışma”, “Birlik ve Beraberlik Olarak Dayanışma” ve “Tamamlayıcı Unsur (Bütünlük) Olarak Dayanışma” dır. Birlik ve Beraberlik Olarak Dayanışma kategorisi kendi içinde “Milli Birlik ve Beraberlik Olarak Dayanışma” ve “Topluluk Olarak Dayanışma” olmak üzere iki alt kategoriye ayrılmaktadır.

Öğrencilerin en çok metafor ürettikleri kategori “Yardımlaşmaya Bağlı Olarak Dayanışma” dır. Araştırmanın bu sonucu Kılcan ve Akbaba'nın (2018) araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Araştırmada öğrencilerin dayanışma değerini en çok “aradaki bağı kuvvetlendirip fayda sağlayan bir mutluluk kaynağı” olarak nitelendirdikleri görülmektedir. “Yardımlaşmaya Bağlı Olarak Dayanışma” da da yardım gören kişinin faydası gözetildiğinden bu yönüyle araştırma sonucuyla örtüşmektedir. Yine her iki araştırmada da öğrenciler tarafından dayanışma değeri en çok karıncaya ($f=24$) benzetilmektedir. Öğrenciler karıncaların sayıca çokluğunu ve birlikte hareket edip birbirlerine yardımcı olmalarını dayanışma değeriyle ilişkilendirmiştir. Araştırmada öğrenciler tarafından en az metafor üretilen kategori ise paylaşımına bağlı olarak dayanışmadır. Bu kategoride öğrenciler toplam 15 metafor üretmiş ve daha çok dayanışmayı ortak paylaşım alanı olarak nitelendirmişlerdir. Cami, akıllı tahta, otobüs gibi metaforlarla herkes tarafından paylaşılan alanların dayanışma değerini örneklendirdiğini ifade etmişlerdir.

Birlik ve beraberlik olarak dayanışma kategorisi altında değerlendirilen alt kategorilerden biri “Milli Birlik ve Beraberlik Olarak Dayanışma”dır. Bu kategori altında öğrencilerin en çok dayanışmayı 15 Temmuz Süreci ($f=9$), Afrin Harekâtı ($f=4$) ve Çanakkale Savaşı'na ($f=3$) benzettikleri görülmektedir. Benzer şekilde Ersoy (2017) tarafından yapılan çalışmada da dayanışma değeri altında öğrencilere gösterilen karikatür “kötülerin cezalandırılması için dayanışma” olarak yorumlanmıştır. Her iki çalışmada da ortak olarak öğrenciler tarafından kötülerin cezalandırılmasına vurgu yapılmıştır. Yine bu kategori altında üretilen toplam metafor sayısı 24'tür ve üretilen metaforların tamamı erkek öğrenciler tarafından belirtilmiştir. Araştırmanın bu sonucunun erkek öğrencilerin güncel gelişmelere ve tarihi olaylara daha ilgili olmasından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Benzer şekilde erkek öğrencilerin tarihi olaylara olan ilgisinin daha yüksek olduğunu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır (Elban, 2012; Özkal, 2000; Safran & Şimsek, 2009; Şimşek, 2010).

“Birlik ve Beraberlik Olarak Dayanışma” kategorisi altında değerlendirilen alt kategorilerden bir diğeri “Topluluk Olarak Dayanışma” dır. Bu kategori altında öğrenciler dayanışmanın birden çok kişiyle oluştuğunu ve bireylerin birbirlerine güç verdiklerini aile, arı, çubuk gibi metaforlarla ilişkilendirmişlerdir. Örneğin bir öğrenci dayanışma değerini çubuğa benzetmiş ve bunu “Dayanışma çubuk gibidir; çünkü bir çubuk kolay kırılabilir ama daha fazla çubuk bir araya getirilirse kolay kolay kırılmaz” sözleriyle tamamlamıştır. Aynı anlama gelen yorumları benzer şekilde Ersoy'un (2017) çalışmasında da bazı öğrenciler “Bir elin nesi var, iki elin sesi var”, “Birlikten kuvvet doğar” gibi atasözleriyle açıklamışlardır.

Son olarak öğrenciler tarafından oluşturulan metaforların bir kısmı “Tamamlayıcı Unsur (Bütünlük) Olarak Dayanışma” kategorisi altında sınıflandırılmıştır. Bu kategori altında öğrenciler dayanışmayı; yapboz, resim, tahin-pekmez gibi metaforlarla açıklamışlardır. Öğrencilerin ifade ettikleri metaforların bu kategori altında değerlendirilme nedeni, dayanışmanın bir bütünün parçası gibi düşünülmesidir.

Ortaokul öğrencilerinin dayanışma değerine ilişkin algılarını metaforlar yoluyla belirlemeye çalışan bu araştırmaya toplam 260 ortaokul öğrencisi katılmış ve 56 öğrenciye ait veri dayanışma değerini açıklamadığı gerekçesiyle araştırma dışında bırakılmıştır. Geçersiz olan metaforlar sınıf düzeyine göre incelendiğinde yarıya yakınının ($f=30$) 5. sınıf öğrencileri tarafından oluşturulduğu görülmüştür. Ortaokula geçişin ilk basamağını oluşturan bu sınıf seviyesinde bazı öğrencilerin soyut işlemler dönemine geçmediği düşünülmektedir. Bu düşüncenin nedeni öğrencilerin dayanışmayı “Dayanışma yastık gibidir; çünkü dayanırız” ya da “Dayanışma ağaç gibidir çünkü dayanırız” gibi dayanılacak somut bir nesne olarak görmeleridir. Bu bulguyu Piaget’in bilişsel gelişim kuramıyla açıklamak mümkündür. Çünkü Piaget’e göre soyut işlemlere geçiş 12 yaş dolaylarında olmaktadır. Soyut düşünce, soyut kavramlarla akıl yürütme becerisiyle ilgilidir (Piaget, 2010). Bu sınıf düzeyinde öğrencilerin 10-11 yaş civarında olduğu düşünüldüğünde dayanışma gibi soyut anlam içeren bazı değerleri anlamakta zorlanması normal görülmektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar bağlamında aşağıdaki öneriler getirilebilir.

Öğrencilerin üçte ikisinden fazlası dayanışmayı metaforlar yoluyla açıklayabilmektedir. Bu doğrultuda Sosyal Bilgiler dersinde ve diğer derslerde, değer öğretiminde öğrencilerin değer algılarını belirlemede metaforlardan yararlanılabilir.

Öğrencilerin dayanışma değer algılarını metaforlar yoluyla belirlemenin amaçlandığı bu araştırmada en çok geçersiz veri 5. Sınıf düzeyinden elde edilmiştir. Bu sınıf düzeyinde Sosyal Bilgiler Öğretim Programında dayanışma değeri ilk ünitelerden itibaren (Kültürel Özelliklerimiz ve Geçmişten Günümüze Ünitesi gibi) öğrencilere kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu nedenle sonraki araştırmalarda öğrencilerin dayanışmayı açıklayamama nedenleri araştırılabilir.

Araştırmada özellikle “Milli Birlik ve Beraberlik Olarak Dayanışma” kategorisi altında üretilen metaforların tamamının erkek öğrenciler tarafından ifade edilmesi dikkat çekmektedir. Bu nedenle öğrencilerin dayanışma değer algılarını şekillendiren nedenler araştırılabilir.

Summary

Purpose and Significance: Values are the measures of existence and continuance which can be used for knowing and describing the society and have the power of directing behaviors. Even though value education is given in relation with every course at elementary and middle school, it is particularly associated with Social Sciences course. One of the values which are intended to be acquired to students in terms of Social Sciences course is solidarity. Solidarity's dictionary meaning is interdependence within the context of feelings, opinions and mutual profits of the individuals creating a community (TDK, 2005). It is important to determine the existing perceptions of the students towards this concept before giving the solidarity value at middle school level. Therefore, determining the perceptions of the students towards solidarity concept is accepted as significant. The metaphors which are considered to be important for revealing this perception reflect the students' feelings, opinions and beliefs. Generally, the metaphors are the processes of explaining an existing concept by associating it with another concept. The examples given in this process indicate their perception manner of the world and themselves. The started being used in different domains of education and have become a focal point.

Within this context, the aim of this study is to determine the middle school students' solidarity perception via metaphors. In accordance with this general purpose, the following questions are searched for:

- What are the metaphors of middle school students towards the concept of solidarity?
- What are the categories in which the metaphors stated by middle school students are clustered in terms of their mutual characteristics?

Methods: The research group of the study consists of 260 middle school students who are studying at a middle school located in the city center of Kutahya province in 2017-2018 academic year. 75 of the students are studying at 5th grade, 83 students are at 6th, 54 are at 7th and 48 are at 8th grade. 148 of the students are female and 112 are male. The study which purposes to reveal the metaphors of middle school students towards solidarity has been carried out by using qualitative research method in survey model. The selection of the research group was done in convenience with purposeful sampling method among non-probability sampling methods. An open-ended survey form was prepared in order to reveal the participant students' opinions about the concept of solidarity; the students were asked to complete the phrase "solidarity is like .....; because....." in the form. In the study where participation depends on voluntary basis, 56 survey forms which are irrelevant to the purpose were left out of assessment and the analyses were done over 204 valid forms. The data obtained were analyzed via descriptive statistics and content analysis method. The main purpose of content analysis is to gather similar data within the framework of determined concepts and themes and to reach relationships that are for explaining the data gathered (Yıldırım and Şimşek, 2013). 5 steps were followed for determining the middle school students' perceptions towards solidarity concept through metaphors. These steps are: (1) coding and elimination step, (2) composing sample metaphor image step, (3) category development step, (4) providing reliability and validity step and (5) step of transferring

the data to MS Excel program for quantitative data analysis. The reliability of the research was analyzed by two researchers through Miles & Huberman's formula [reliability= (consensus / (consensus + dissidence)) X 100] and the reliability was obtained at the rate of 0.98 (98%).

Results: According to the findings obtained, 73 different metaphors were produced by students towards solidarity concept. The metaphors produced were categorized under 4 themes and 2 sub-themes. These are respectively: 1. Share Dependent Solidarity, 2. Cooperation Dependent Solidarity, 3. Solidarity as Fraternity (a. Solidarity as National Fraternity, b. Solidarity as a Community), Solidarity as a Complementary Element (Unity). At the end of the study, it has been concluded that 78.4% of the students are able to explain the concept of solidarity by metaphors and the theme in which the largest number of metaphors were produced is cooperation dependent solidarity.

Discussion and Conclusions: The study, it has been concluded that 78.4% of the students are able to explain the concept of solidarity by metaphors and the theme in which the largest number of metaphors were produced is cooperation dependent solidarity. This result of the research is similar to the research findings of Kılcan and Akbaba (2018). Consequently, more than two students out of three can explain the concept of solidarity through metaphors and all perception towards solidarity is positive. The perceptions of students about the value of solidarity are similar to the research findings of Simsek (2012). The following suggestions can be made according to the results of the research.

- More than two students out of three can explain solidarity via metaphors. In accordance with this, the metaphors can be utilized for determining the students' value perceptions in value teaching in terms of social sciences and the other courses.
- The largest number of invalid data was obtained at 5th grade in the research purposing to determine solidarity value perceptions through metaphors. At the educational grade, solidarity value is tried to be brought to the students in social sciences teaching program from the first units (like Our Cultural Characteristics and From Past to Now). Therefore the reasons why the students have problem in explaining solidarity can be examined in further researches.
- It attracts attention that particularly the metaphors under the category of "Solidarity as National Fraternity" were expressed by male students. So the reasons that form the students' solidarity value perceptions might be investigated.

Kaynakça

- Akbaşı, O. (2006). *Yeni ilköğretim programlarının değer eğitimi boyutunun incelenmesi*. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi Bildiri Kitabı, 288-303.
- Aladağ, S., & Kuzgun, M.P. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının 'değer' kavramına ilişkin metaforik algıları. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 163-194
- Aydın, M. Z., & Akyol Gürler, Ş. (2014). *Okulda değerler eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Balcı, F. A., & Yelken, T. Y. (2015). İlköğretim sosyal bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları konusunda öğretmen görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 195-213.
- Botha, E. (2009). Why metaphor matters in education. *South African Journal of Education*, 29(4), 431-444.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çelikkaya, T., & Seyhan, O. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının evrensel değerlere ilişkin metafor algıları. *E-International Journal of Educational Research*, 8(3), 65-87.
- Çelikten, M. (2006). Kültür ve öğretmen metaforları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 269-183.
- De Guerrero, M. C., & Villamil, O. S. (2002). Metaphorical conceptualizations of ESL teaching and learning. *Language teaching research*, 6(2), 95-120.
- Durkheim, E., & Foucannet, P. (1950). *Terbiye ve eğitim* (Çev: M. Seydol). İstanbul: Sinan Matbaası ve Neşriyat Evi.
- Elban, M. (2015). Tarih eğitimi ve vatanseverlik üzerine bazı düşünceler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 4(3), 1302-1319.
- Ersoy, A. (2010). İlköğretimde değer kazanımlarının incelenmesinde karikatür kullanımı: Dayanışma değeri örneği. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 79-103.
- Güngör, E. (1993). *Değerler psikolojisi*. Amsterdam: Hollanda: Türk Akademisyenler Birliği Yayınları.
- Halstead, J. M., & Taylor, J. M. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-202.
- Kılcan, B., & Akbaba, B. (2018). Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan dayanışma değerine ilişkin öğrenci algılarının incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 185-210.
- Kızılcılık, S., & Erjem, Y. (1996). *Açıklamalı sosyoloji sözlüğü*. İzmir: Saray Kitabevi.
- Kurnaz, A., Çiftçi, Ü., & Karapazar, H. (2013). Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin değer algılarının betimsel bir analizi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(26), 185-225.
- Kurtdede-Fidan, N. (2013). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi: Nitel bir araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(3), 361-388.

- Méndez, T., & García, A. (2012). Exploring elementary students' power and solidarity relations in an EFL classroom. *Profile Issues in Teachers Professional Development*, 14(1), 173-185.
- Merriam, S.B. (2009). *Qualitative reseacrh: A guide to design and implementation*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Merriam-Webster. Definition of solidarity. Merriam-Webster: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/solidarity> adresinden 20 Nisan 2018 tarihinde ulaşılmıştır.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). Öğretim Programları. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı: <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354> adresinden 18 Nisan 2018 tarihinde ulaşılmıştır.
- Nieto, S. (2006). Solidarity, courage and heart: What teacher educators can learn from a new generation of teachers. *Intercultural education*, 17(5), 457-473.
- Nordkvelle, Y. (1991). Development education in Norway - context and content for the teaching of solidarity. *International Journal of Educational Development*, 11(2), 161-171.
- Ocak, G., & Gündüz, M. (2006). Eğitim fakültesini yeni kazanan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine giriş dersini almadan önce ve aldıktan sonra öğretmenlik mesleği hakkındaki metaforlarının karşılaştırılması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 293-310.
- Özkal, N. (2000). *İşbirlikli öğrenmenin sosyal bilgilere ilişkin benlik kavramı, tutumlar ve akademik başarı üzerindeki etkileri* (Yayımlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Patton, M. Q. (1997). *How to use qualitative methods in evaluation*. Newbury park, CA: Sage.
- Piaget, J. (2000). *Çocukta zihinsel gelişim* (Çev. Hüsen Portakal). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55, 459-496.
- Safran, M., & Şimşek A. (2009). Farklı sosyo-ekonomik çevrelerin ilköğretim okullarında okuyan öğrencilerin tarih, tarih öğretimi ve tarihsel zamana ilişkin görüşleri, *IV. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi*, (7-9 Ekim), Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul.
- Sarı, E. (2005). Öğretmen adaylarının değer tercihieri: Giresun eğitim fakültesi örneği. *Journal of Values Education*, 3(10), 75-90.
- Şimşek, A. (2010). Sınıf ve Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tarih Öğretimine İlişkin Tutumları. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2(1), 181-203.
- Şimşek, N. (2012). Değişen toplumda değerler ve eğitimi: bireysellik ve dayanışma. *University of Gaziantep Journal of Social Sciences*, 11(4), 1358-1386.
- Tay, B., & Yıldırım, K. (2009). Sosyal bilgiler dersinde kazandırılması amaçlanan değerlere ilişkin veli görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(3), 1499-1542.
- Tozlu, N. (1992). *Eğitim problemlerimiz üzerine düşünceler*. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yayınları.

- Turgut, M.F. (1990). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme metotları*. (7. Baskı). Ankara: Saydam Matbaası.
- Türk Dil Kurumu (TDK). Güncel Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ac61c0507d289.08574178 adresinden 5 Nisan 2018 tarihinde ulaşılmıştır.
- Ulu Kalın, Ö., & Koçoğlu, E. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bağımsızlık değerine karşı metaforik algıları. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 18(2), 419-434.
- Yapıcı, A., & Zengin, Z. S. (2003). İlâhiyat fakültesi öğrencilerinin değer tercih sıralamaları üzerine psikolojik bir araştırma: *Çukurova Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi örneği*. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 173-206.
- Yeşil, R., & Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 65-84.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0). For further information, you can refer to <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>